

W E E K B L A D

VAN HET

NEDERLANDSCH TIJDSCHRIFT VOOR GENEESKUNDE.

NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER
GENEESKUNST.*Aan de Afdeelingen en Leden!*

Ingevolge het besluit der Algemeene Vergadering is het volgende schrijven aan den Minister van Binnenlandsche Zaken verzonden, met bijvoeging van een afdruk der deze zaak betreffende rapporten en discussiën:

*Aan Zijne Excellentie den Minister
van Binnenlandsche Zaken!*

Gevolg gevende aan een besluit van de Algemeene Vergadering van de Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, nemen de ondergeteekenden de vrijheid Uwe Excellentie toe te zenden afdrukken van de rapporten en discussiën betreffende een onderzoek naar de werking en de resultaten der Wet van 4 December 1872, *Staatsblad* n°. 134.

In hare vergadering van 4 Juli 1878 besloot de Maatschappij een onderzoek in te stellen naar de werking en de resultaten van genoemde Wet. De Maatschappij heeft deze taak niet ligtvaardig opgenomen. Het rapport, door hare Commissie opgemaakt, werd uitvoerig besproken in de Algemeene Vergadering van 16 Juli 1879 en werd daarna verzonden naar de verschillende Afdeelingen der Maatschappij. Gebruik makende van de opmerkingen der verschillende Afdeelingen, is door dezelfde Commissie genoemd rapport op nieuw geredigeerd en thans definitief behandeld in de Algemeene Vergadering van 7 Juli 1880.

De uitslag van dit onderzoek is geweest, dat door de meerderheid der Leden der Maatschappij de nuttige werking van vele bepalingen der Wet wordt erkend, maar tevens hier en daar wijziging en uitbreiding hoogst wenschelijk worden geacht.

De vergadering heeft gemeend, dat uit het resultaat van haar onderzoek vooralsnog niet moest voortvloeien het doen van bepaalde voorstellen aan Uwe Excellentie, maar zij heeft besloten de desbetreffende stukken in Uwe

handen te stellen, met verzoek daarvan wel notitie te willen nemen bij eventuele wijziging of uitbreiding van genoemde Wet.

Namens het Hoofdbestuur van de Nederlandsche
Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst:

(get.) H. SNELLEN, Voorzitter.

(get.) Dr. GUYE, Secretaris.

Amsterdam, 31 December 1880.

Aan de Afdeelingen en Leden!

Het Hoofdbestuur, uitvoering willende geven aan de opdracht der laatste Algemeene Vergadering (zie *Nederl. Tijdschrift v. Geneeskunde*, 2de Afd. pag. 96), om de adviezen der Afdeelingen in te winnen omtrent de vraag naar de wenschelijkheid om thans bij de Hooge Regeering aan te dringen op eene Wet ter bestrijding der syphilis, heeft gemeend die vraag vooraf door eene Commissie uit zijn midden te moeten laten overwegen, tot inlichting en praeadvies aan de Afdeelingen.

De H.H. DONKERSLOOT, EGELING en HUET, daartoe door het Hoofdbestuur uitgenoodigd, hebben het volgende rapport uitgebracht, over hetwelk de meeningen der Afdeelingen vóór 1°. Maart bij Prof. HUET te Leiden worden ingewacht.

R A P P O R T

over de vraag of het wenschelijk is thans bij de Regering aan te dringen op eene Wet tot bestrijding der syphilis.

*Aan het Hoofdbestuur der Nederlandsche Maatschappij
tot bevordering der Geneeskunst!*

Nadat in de Algemeene Vergadering ten vorigen jare het voorstel van de *Commissie tot onderzoek naar de werking der Wet op de besmettelijke ziekten* was verworpen, om te trachten de syphilis in die Wet te doen opnemen en tegen de verspreiding van deze ziekte in die Wet *afzonderlijke bepalingen* te verkrijgen, en nadat in diezelfde Vergadering een amendement van het Hoofdbestuur op genoemd voorstel (met 38 tegen 22 stemmen) was aangenomen, luidende: „Ter voorkoming van syphilis worde het toezigt op de prostitutie *bij afzonderlijke Wet* geregeld”, is op voorstel van het Hoofdbestuur door die Vergadering besloten, om door eene Commissie te doen overwegen en door de Afdeelingen, het rapport dier Commissie gehoord, te laten beslissen of eene dergelijke *afzonderlijke Wet* tot regeling van het toezigt op de prostitutie aan de Hooge Regering zal worden aangevraagd.

Dientengevolge zijn in de September-vergadering van het Hoofdbestuur ondergeteekenden in Commissie benoemd. Zij hebben de vraag naar de wenschelijkheid en opportunititeit van een dergelijke *afzonderlijke Wet* in gezette overweging genomen, de voor- en nadeelen daarvan besproken; zij zijn omtrent de wensche-

lijkheid van eene dergelijke afzonderlijke Wet niet tot volkomene overeenstemming gekomen; omtrent de inopportunitéit van een dergelijk verzoek aan de Regering zijn ondergeteekenden het volkomen eens.

Wat de wenschelijkheid betreft, meent de meerderheid der Commissie, dat elke *wettelijke*, dus ook *afzonderlijke* regeling van dit onderwerp verwerpelijk is, daar de vrijwaring voor syphilis langs den weg der prostitutie, d. i. door publieke vrouwen, hetzij van politiewege getolereerde of clandestine prostituéés verkregen, geen algemeen, maar een privaat belang is. Het komt haar voor dat de zorg daarvoor aan de private hygiëne moet worden overgelaten, die daartoe volkomen voldoende is.

Zij meent, dat het noch de taak, noch de pligt is van de Regering te waken tegen eene besmetting, waaraan het individu zich niet dan willekeurig blootstelt.

Door het feit, dat de syphilis niet is opgenomen onder de besmettelijke ziekten, waarop de Wet toepasselijk is, heeft de Wetgever stilzwijgend erkend, dat zij met betrekking tot hygiënische maatregelen niet met de anderen, wel genoemden, op ééne lijn kan worden geplaatst. De Algemeene Vergadering in 1880 heeft blijkbaar die meening omhelsd, toen zij het voorstel der Commissie ad hoc verwierp, om de syphilis in die Wet te doen opnemen.

Het argument, dat ook onschuldigen, onwetenden, slagtoffers van syphilis worden, dat gehuwde vrouwen door hare mannen en kinderen hereditair worden geïnfecteerd, dus niet willekeurig, heeft voor eene wettelijke regeling geen kracht.

Reeds dit, dat men de prostitutie onschadelijk zou moeten maken om hare gevolgen in het huwelijk, waarmede zij in strijd is, te voorkomen, is een zonderling argument. Maar bovendien meent de meerderheid in de Commissie dat de infectie van onschuldige meisjes, van gehuwde vrouwen en van kinderen geen motief voor een wettelijk toezigt op de prostitutie kan zijn.

1° zijn die gevallen te weinig in getal om wettelijke voorziening te eischen. Deze stempelen de syphilis niet tot eene epidemische, de volksgezondheid bedreigende ziekte, waartegen de Wetgever zou moeten optreden.

2. behoort het tot de *private* hygiëne, dat mannen of vrouwen bij het aangaan van een huwelijk of bij den geslachtelijken omgang in het huwelijk zich tegen het gevaar van besmetting beveiligen of waken voor het overbrengen van ziekten op hunne afstammelingen, evenzeer als dit het geval is bij huwelijken in den bloede, tusschen teringlijders, epileptischen of krankzinnigen. De voogdij van den Staat is hier overbodig.

3°. zal het wettelijk of onwettig toezigt op de prostitutie niet baten om onwetenden en onschuldigen te beveiligen. Daar het alleen op vrouwen, en wel op publieke, bekende prostituéés wordt toegepast, zal het niet verhinderen dat onschuldige echtgenooten of onkundige meisjes, enz. door syphilitische mannen worden besmet. Het zal niet kunnen verhoeden, dat buiten den bijslaap, door contact, met kussen enz., of zelfs lang indirecten weg door besmette voorwerpen de syphilis op onschuldigen of onkundigen wordt overgebracht.

Het sanitair toezigt beveiligt direct alleen mannen, die zich willekeurig bij bekende, getolereerde prostituéés aan infectie blootstellen; niet het zooveel grooter aantal dat door clandestine prostituéés geïnfecteerd wordt; de onwillekeurige, onschuldige infectiën, wier aantal gering is, kan het slechts indirect verminderen. Ter wille van het relatief klein getal van hen, die onschuldig

besmet worden door syphilis, meest aan clandestine bronnen ontleend, die niet binnen het bereik van het wettelijk toezigt vallen, acht de meerderheid dit toezigt niet noodzakelijk en onvoldoende.

Het sanitair toezigt is slechts daar afdoende, waar geene clandestine prostitutie wordt aangetroffen. In groote steden, waar de laatste vooral bloeit, wordt de uitwerking der best georganiseerde en toegepaste reglementen op de getoleerde geneutraliseerd door de clandestine prostitutie.

Het onderzoek naar de werking der reglementen op de prostitutie hier te lande, op last van de Maatschappij tot bevordering der Geneeskunde ingesteld, heeft (zie *Tijdschrift voor Geneeskunde*, 1865), door een statistiek over de infectiën bij het leger gedurende een tijdsruimte van 14 jaar geleerd, dat de ongunstigste verhouding der venerische aandoeningen bij het leger onafhankelijk is van de invoering van reglementen op de prostitutie en moet worden toegeschreven „aan de meerdere uitgebreidheid of bevolking der steden, waar garnizoenen ligt.” Het is een gevolg van de clandestine prostitutie, die in rechte rede tot de bevolking toeneemt en de hoofdbron van de infectiën bij het leger even als bij de burgerij is.

De moeilijkheid, zoo niet de onmogelijkheid, om de clandestine prostitutie in groote gemeenten onder geregeld sanitair toezigt te brengen, behoeft hier niet uiteengezet te worden. Bekend is het, hoe zij ook elders de pogingen van de best ingerigte „Sittenpolizei” verijdelt.

Daarmede wil de meerderheid der Commissie geenszins beweren, dat een politietoezigt op de publieke huizen en bekende rendez-vous overbodig of berispelijk ware.

Tegenover deze, als tegenover kroegen en soortgelijke instellingen, moet de politie, in het belang der openbare orde, veiligheid en zedelijkheid, een waakzaam oog houden en voorkomen dat zij rustverstoring, gevaarlijk of stuitend worden, maar een sanitair toezigt moet facultatief gelaten worden en de Wet mag de gemeenten de verplichting daartoe niet opleggen. De meerderheid der Commissie meent, dat dit onbillijk, ondoeltreffend en overbodig zou zijn.

Het komt haar *onbillijk* voor, den gemeenten hooge lasten op te leggen voor een sanitair onderzoek, dat des te grooter onkosten veroorzaakt (men berekende het in Amsterdam in 1861 op 40 m. 's jaars) naarmate de gemeente meer bevolkt is en de uitbreiding der clandestine prostitutie dus ook het toezigt en de hygiënische gevolgen daarvan onvolkomener maakt; onbillijk, de burgerij te belasten, om hen, die zich aan een gevaar *willen* blootstellen, te beveiligen, ten behoeve dus van een *privaat* belang, dat daarenboven in strijd is met het algemeene.

Het komt haar *niet wenschelijk* voor de autonomie der gemeenten te beperken en dezen de verplichting tot sanitair toezigt op te leggen, terwijl zij die, indien de omstandigheden zulks gebieden, zelve kunnen invoeren. Dit laatste te beoordeelen is de taak van het Gemeentebestuur. Zoowel de moreele noodzakelijkheid als den feitelijken drang der omstandigheden (toename van syphilis bijv.) moeten de vertegenwoordigers der burgerij bepalen. Ten opzichte van de prostitutie staan alle gemeenten niet gelijk en eene algemeene Wet, die voor allen een sanitair toezigt voorschreef, misschien nog wel met gelijklopende bepalingen,

zou hier overtollig, daar onvoldoende zijn. Waar tegenzin bij de Gemeentebesturen bestaat, zal wettelijke dwang geen uitwerking hebben. Immers de wijze waarop het toezigt geregeld wordt bepaalt zijne uitkomsten en in eene uitvoerige uiteenzetting van de inrigting van het reglement, dat naar locale omstandigheden moet gewijzigd worden, kan de Wetgever niet treden; onwillige Gemeentebesturen kunnen door gebrekkige regeling zelfs de doelmatigste hygiënische maatregelen onvruchtbaar maken; de ondervinding heeft het geleerd. Het geldelijk bezwaar is daarenboven voor velen onoverkomelijk. Vele gemeenten bezitten geene gelegenheid tot verpleging van gewone zieken, hoeveel te minder van zieke prostituées, die natuurlijk isolement vereischen. Moeten die op kosten der gemeente elders verpleegd worden, dan zijn de finantieele bezwaren nog grooter. De moeilijkheden, die vroeger aan de verpleging van zulke lijdressen in den weg gelegd werden door het domicilie van onderstand en die dikwerf haar ontslag in ongenezen toestand tengevolge hadden, zijn daar om het te bewijzen.

Eene Wet, die de gemeenten dwong een sanitair toezigt in te voeren, komt der meerderheid verder *overbodig* voor, omdat de plaatselijke verordeningen, waar die bestaan omdat ze noodig bleken, voldoende zijn indien de omstandigheden (grootte bevolking, clandestine prostitutie) niet tegenwerken (zie Rapport *Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde*, 1865), terwijl voor de meeste (kleine) gemeenten van ons vaderland een dergelijk voorschrift bij gebrek aan prostitutie geheel overtollig zou wezen en voor grootere, waar vooral de clandestine prostitutie bloeit, ontoereikend en finantieel bezwarend; overbodig, omdat ook daar, waar geene verordeningen bestaan, de politie, discretionnair optredende, desgevorderd in staat is de bekende prostituées, voor zoover mogelijk, onschadelijk te maken. Wanneer het politietoezigt onvoldoende was, bleek dit meer een gevolg van ontoereikende strafbepalingen dan van gebrekkige regeling, of slechte toepassing van het reglement. Contraventioneele straffen, als boeten en opsluiting voor één dag, zijn onvoldoende. Eene vrouw, die weigert zich aan het onderzoek te onderwerpen of, ziek bevonden, zich in een ziekenhuis te laten opnemen, kan door zulk eene straf niet buiten circulatie gehouden worden. Eene nieuwe politiewet (waaraan de behoefte ook in andere opzichten nog onlangs door den Minister van Binnenlandsche Zaken werd erkend) 1), zou in deze meer uitwerking hebben dan eene Wet, die aan alle gemeenten des Rijks een sanitair toezigt op de prostitutie oplegt. Zal men echter ooit zoo ver gaan, om aan de politie de magt te geven, gevangenisstraf op te leggen aan hen, die zich niet vrijwillig van eene ziekte willen laten genezen? Zal men ooit in Nederland ziekenhuizen tot gevangnissen inrigten?

De ondervinding leert trouwens, dat de geïnfecteerde prostituée zich zelden of nooit aan behandeling en verpleging onttrekt, vooral als die goed is en human. De meerderheid der Commissie verwacht dan ook meer nut van de uitbreiding van de gelegenheid tot behandeling en verpleging in de ziekenhuizen, die in sommige gemeenten veel te wenschen overlaat, dan van wetten, die het sanitair toezigt voorschrijven. Het kwaad schuilt bovenal bij de clandestine prostituée, die het toezigt niet treft, omdat zij bij de politie onbekend is en die,

1) Zie: *Memorie van Beantwoording op het Verslag der Afdelingen over zijne begrooting.*

eenmaal geïnfecteerd, in de ziekenhuizen niet gemakkelijk wordt opgenomen of ongaarne daar toevlugt zoekt, omdat zij dan onder de bekende prostituées wordt geplaatst.

Eene Wet, die het sanitair toezigt voorschreef, zou in den toestand niets veranderen, niets verbeteren. In kleinere gemeenten, waar geene verordeningen bestaan, zijn zij in den regel overbodig, omdat er geen noemenswaardige prostitutie is. In grootere gemeenten, waar ze ontbreken, zou de verpligte invoering veel onkosten veroorzaken, maar geen noemenswaardig resultaat hebben, daar ze de clandestine prostitutie, als voornamelijk bron der syphilis, niet treft en die zelfs bevordert door de vexatoire bepalingen op de publieke.

Het is op grond van deze overwegingen, dat de meerderheid der Commissie meent een verzoek aan de Regering om eene afzonderlijke Wet, regelende het toezigt op de prostitutie, aan de Maatschappij tot bevordering der Geneeskunde te moeten ontraden.

De laatstondergeteekende kan zich wel met het advies, maar niet met de daarvoor hier aangevoerde gronden vereenigen.

December 1880.

DONKERSLOOT.

EGELING.

G. D. L. HUET.

Aan de Afdeelingen en Leden!

De ondergeteekende heeft de eer te berichten dat het Hoofdbestuur voor het jaar 1881 zamengesteld is als volgt:

- Prof. G. D. L. HUET, Leiden, President.
- „ H. SNELLEN, Utrecht, Vice-President.
- Dr. A. A. G. GUYE, Amsterdam, Secretaris.
- „ M. JUDA, Amsterdam, Penningmeester.
- Prof. A. H. ISRAËLS, Amsterdam, Bibliothecaris.
- Dr. T. PH. KUTHÉ, Tiel.
- „ N. B. DONKERSLOOT, den Haag.
- „ L. J. EGELING, den Haag.
- Prof. L. H. KUHN, Amsterdam.
- Dr. T. O. J. VAN ERVEN DORENS, Tilburg.
- „ T. HAAKMA TRESLING, Winschoten.

De ondergeteekende heeft voorts de eer H.H. Penningmeesters der Afdeelingen te herinneren aan Art. 74 der Wet, volgens welk zij vóór 1 Februari aan den Hoofdbestuurder-Penningmeester, Dr. JUDA te Amsterdam, de verbeterde Naamlijst hunner Leden moeten toezenden, en aan Art. 76 der Wet, voorschrijvende dat de toelagen der Afdeelingen voor hare gewone en buitengewone leden vóór ultimo April aan den Hoofdbestuurder-Penningmeester moeten gezonden worden.

Voorts herinnert hij de H.H. Secretarissen der Afdeelingen aan Art. 14 al. 2

der Wet, voorschrijvende dat voorstellen, voor de Algemeene Vergadering bestemd, vóór 1 Maart bij het Hoofdbestuur ingediend moeten zijn.

Evenzoo aan Art. 27, al. 2; opgave van de voorloopige keuze der Afdeelingen van drie leden van het Hoofdbestuur, in plaats van de aftredende leden SNELLEN, KUTHÉ en DONKERSLOOT.

Evenzoo aan Art. 11 der Wet, voorschrijvende dat het verslag aangaande den toestand en de werkzaamheden der Afdeelingen gedurende het afgelopen jaar vóór 1 April bij het Hoofdbestuur ingezonden moet zijn.

Amsterdam, Januari 1881.

Dr. GUYE,
Hoofdbestuurder-Secretaris.

WETENSCHAPPELIJKE MEDEDEELINGEN.

APHORISMEN UND VERSUCHE UBER SCHLAFMACHENDE STOFFE (*Arch. f. exper. Path. u. Pharm.* XIII. 1). — BINZ's nieuwe waarnemingen geven mij aanleiding die in verband met anderen in het kort mede te deelen. Afwisselend zocht men de werking der narcotica op verschillende wijze te verklaren, naar gelang van de hypothesen, die in het algemeen over de oorzaak van den slaap gemaakt werden. Reeds JOH. MÜLLER (1840), om van vroegere, dikwerf speculatieve theoriën niet te gewagen, zocht het wezen van den slaap in de vermoeijenis der hersenen, die zich ook in andere rigtingen op het gebied van het centraal zenuwstelsel openbaart. Later werd die in verband gebracht met veranderingen van de bloedverdeeling in de hersenen, nu eens van veneuse hyperaemie der hersenen afgeleid (in analogie met het optreden van slaperigheid bij algemeene plethora — bij veneuse bloedovervulling — zoo als in het coma epilepticum, bij bewusteloosheid na apoplexie), dan weer van anaemie, waardoor de normale prikkel voor de werkzaamheid der hersenelementen (O.houdend bloed) vermindert. Vooral was dit laatste het geval toen de kunstmatige (chloroform-) slaap in 1860 door DURHAM aangetoond werd op vernauwing der hersenvaten te berusten. Bij een getrepaneerden met venster in den schedel voorzienen hond nam hij onder chloroform met loupe en mikroskoop bleek worden der hersenoppervlakte waar, die na het ontwaken voor een helder roode kleur plaats maakte. Toen de hond later spontaan in slaap viel werd dezelfde bleekheid weder geconstateerd. Hij besloot daaruit dat de verminderde toevoer van arterieel bloed of wel door gebrek aan werkzame elementen of door mindere oxydatie de functie der hersencel belette.

Tegen het eerste pleit echter het feit, dat nieuwe prikkels vermoeide (slaperige) hersenen weêr kunnen opwekken. DURHAM meende dan ook de oorzaak van den slaap in ophooping van omzettingsproducten in de hersencellen te moeten zoeken, die oxyderen moeten, en aan deze schreef hij eene door hem gevonden alcalische reactie der hersenen bij pas gedoodde dieren toe, die na korte inwerking van de buitenlucht voor eene zure reactie plaats maakt.

Reeds in 1853 echter had HEYNSIUS gevonden, dat geheel versche hersenen van het schaap en de koe niet alcalisch, maar zuur reageren en in 1859 had